

KORRALDUS

Nõusolek geoloogilise uuringu loa andmiseks Põrgumäe XII uuringuruumis

Korraldus kehtestatakse maapõueseaduse § 35 lõike 3 alusel.

1. ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1.1 Krüüdneri Karjäär OÜ (registrikood 10698390, edaspidi *loa taotleja*) esitas 11. veebruaril 2022. a Keskkonnaametile õigusaktidega sätestatud nõuetele vastava Põrgumäe XII uuringuruumi geoloogilise uuringu loa (edaspidi *uuringuluba*) taotluse.

1.2. Põrgumäe XII uuringuruum asub Tartu maakonnas Elva vallas Poole külas riigile kuuluval kinnistul Elva metskond 18 (kinnistu registriosa nr 15530050, katastritunnusega 33101:003:0152). Riigivara valitseja on Kliimaministeerium ja riigivara valitseja volitatud asutus Riigimetsa Majandamise Keskus (edaspidi ka *RMK*). Põrgumäe XII uuringuruum koosneb kahest lahustükist, uuringuruumi teenindusala kogupindala on 16,4 ha.

1.3. Loa taotleja kavandatava geoloogilise uuringu eesmärk on kruusa ja liiva tarbevaru uuring, mille käigus rajatakse kuni 35 puurauku ja kuni 35 uuringu kaeveõõnt sügavusega kuni 12 m. Uuringuluba taotletakse viieks aastaks ning uuringute tegijaks oleks Maavarauuringud OÜ (registrikood 14346587).

1.4. Keskkonnaamet avaldas 17. veebruaril 2022. a maapõueseaduse (edaspidi *MaaPS*) § 30 lõike 2 alusel uuringuloa taotluse esitamise kohta ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded teate ettepanekute ja vastuväidete esitamiseks.

1.5. Keskkonnaamet teavitas 17. veebruari 2022. a kirjaga nr DM-119072-3 uuringuloa taotluse menetlusse võtmisest loa taotlejat, RMK-d, Maa-ametit ja uuringuruumi teenindusalaga piirnevate kinnistute omanikke.

1.6. Keskkonnaamet küsis 17. veebruari 2022. a kirjaga nr DM-119072-4 riigivara valitseja volitatud asutuselt RMK-lt MaaPS § 27 lõike 3 alusel riigivara valitseja nõusolekut riigile kuuluva kinnisasja kasutamiseks geoloogiliseks uuringuks.

1.7. Keskkonnaamet teavitas 17. veebruari 2022. a kirjaga nr DM-119072-5 uuringuloa taotluse menetlusse võtmisest Elva Vallavalitsust ja saatis MaaPS § 27 lõike 7 alusel uuringuloa taotluse kohaliku omavalitsuse üksusele arvamuse avaldamiseks.

1.8. Elva Vallavolikogu ei nõustunud 28. märtsi 2022. a otsusega nr 35 (edaspidi *otsus nr 35*) uuringuloa andmisega Põrgumäe XII uuringuruumis. Elva Vallavolikogu seisukohad ja nende käsitus esitatakse käesoleva korralduse punktis 2.

1.9. Keskkonnaamet küsis 6. aprilli 2022. a kirjaga DM-119072-7 loa taotleja seisukohta Elva Vallavolikogu otsuse nr 35 ja uuringuloa taotluse menetluse jätkamise kohta.

1.10. Keskkonnaministeerium (edaspidi *KeM*) andis 21. aprilli 2022. a kirjaga nr 13-1/22/786-3 Põrgumäe XII uuringuruumi asukoha riigivara valitsejana nõusoleku riigile kuuluva kinnisasja Elva metskond 18 (katastritunnus 33101:003:0152) kasutamiseks järgmistel tingimustel:

1.10.1. uuringu tegijal tuleb teavitada RMK Tartumaa metsaülemat e-posti teel välitööde tegemisest vähemalt 10 kalendripäeva ette;

1.10.2. kui geoloogilise uuringu raames on vaja teha raiet, tuleb sellest teatada riigimetsa majandajale, kes sõlmib geoloogilise uuringu tegijaga kasvava metsa raadamiseks töövõtulepingu või raieõiguse omandamiseks kasvava metsa raieõiguse võõrandamise lepingu.

1.11. Loa taotleja tegi 2. mai 2022. a kirjaga Keskkonnaametile ettepaneku taotleda MaaPS § 35 lõike 3 alusel uuringuloa andmise nõusolekut Vabariigi Valitsuselt (edaspidi *VV*).

1.12. Keskkonnaamet pöördus 5. mai 2022. a kirjaga nr DM-119072-10 Keskkonnaministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi *MKM*) poole riigi huvi väljaselgitamiseks Põrgumäe XII uuringuloa taotluse menetluses.

1.13. MKM asus 6. juuni 2022. a kirjas nr 17-1/2022/3256-2 seisukohale, et geoloogilise uuringu tegemine Põrgumäe XII uuringuruumis on riigi huvides.

1.14. Keskkonnaministeerium asus 8. juuli 2022. a kirjas nr 13-1/22/786-7 seisukohale, geoloogilise uuringu tegemine annab riigile maavarade kvaliteedi ja koguste seisukohalt olulist informatsiooni, mistõttu on geoloogilise uuringu loa andmine Põrgumäe XII uuringuruumis kooskõlas riigi huviga.

1.15. Riigikogu võttis 17. juunil 2020. a vastu Vabariigi Valitsuse seaduse muutmise seaduse, millega muudeti MKM-i valitsemisala ülesandeid. Vabariigi Valitsuse seaduse § 63 lõikesse 1 lisati maapõueressursside valdkond ning tegevustena geoloogiline kaardistamine ja riikliku geoloogilise kompetentsi tagamine. See muudatus tugevdas MKM-i pädevust sotsiaal-majanduslikult põhjendatud riikliku huvi määratlemisel nii maapõue uurimistegevuse suunamisel kui ka olemasolevate geoloogilise uuringu ja maavarade kaevandamise lubade taotluste menetlusprotsessides.

1.16. Vabariigi Valitsuse seaduse § 1 lõike 2 kohaselt teostab VV täidesaatvat riigivõimu vahetult või valitsusasutuste kaudu. MKM-i valitsemisala ülesannete muudatustest tulenevalt saatis Keskkonnaamet 19. detsembri 2022. a kirjaga nr DM-119072-16 MKM-le VV poole pöördumiseks Põrgumäe XII uuringuloa taotluse materjalid.

1.17. Riigikogu võttis 20. juunil 2023. a vastu Vabariigi Valitsuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse, millega muu hulgas korraldati KeM ümber Kliimaministeeriumiks (edaspidi *KliM*). KliM-i valitsemisalasse liideti lisaks seni KeM-i valitsemisalas olnud ülesannetele osaliselt MKM-i valitsemisalas olnud ülesanded. MKM-i valitsemisalast läksid KliM-i valitsemisalasse muu hulgas üle maapõueressursside kasutamise korraldamine, geoloogiline kaardistamine ja riikliku geoloogilise kompetentsi tagamine. Muudatused jõustusid 1. juulil 2023. a. Seega on MKM-i ülesanded maavarade vastutusvaldkonnas alates 1. juulist 2023. a viidud täielikult üle KliM-i.

1.18. KliM valmistas ette VV-lt uuringuloa andmiseks nõusoleku küsimise korralduse ning saatis korralduse eelnõu ja seletuskirja 2024. a kirjaga nr ... arvamuse avaldamiseks Elva vallale, loa taotlejale, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Maa-ametile ja uuringuruumi teenindusalaga piirnevate kinnistute omanikele.

2. ELVA VALLAVOLIKOGU, KESKKONNAMINISTEERIUMI NING MAJANDUS- JA KOMMUNIKATSIOONIMINISTEERIUMI SEISUKOHAD SENISES MENETLUSES

2.1. Elva Vallavolikogu 28. märtsi 2022. a seisukoht

2.1.1. Elva Vallavolikogu edastas 28. märtsi 2022. a otsusega nr 35 Keskkonnaametile seisukoha, mille kohaselt vallavolikogu ei ole nõus uuringuloa andmisega Põrgumäe XII uuringuruumis. Elva Vallavolikogu hinnangul tuleb uuringuloa andmisest keelduda järgmistel põhjustel:

2.1.1.1. Konguta valla üldplaneeringus (kehtis kuni 1. juunini 2024. a) on Põrgumäe XII uuringuruum märgitud oluliseks alaks, mis tagab rohelise võrgustiku toimimist. Rohevõrgustiku toimimise tagamiseks tuleb säilitada seda moodustavate maa-alade omavaheline barjäärideta ühendatus. Rohevõrgustiku ülesannete täitmiseks on vajalik, et selle struktuurid oleksid planeeritud sidusalt, st, et tugialad oleksid koridoridega ühendatud ühtseks tervikuks. Uued potentsiaalsed uuringu- ja kaevandamisalad põhjustaksid rohevõrgustiku killustumist;

2.1.1.2. antud uuringuloa taotluse puhul tuleb kindlasti arvestada piirkonnas juba toimuvat ja potentsiaalset kaevandamist. Käsitletavas piirkonnas asub 10 km² sees kaks olemasolevat karjääri ja kuus potentsiaalset uuringuloaga ala. Kaevandamine on käsitletavas piirkonnas juba maksimaalse piirini viidud. Uute karjääride lisandumine tooks kaasa piirkonna ja maastiku rekreatiivse ning esteetilise väärtuse ja atraktiivsuse vähenemise. Käesoleval juhul on geoloogilise uuringu eesmärk uurida maavarade, nagu liiv ja kruus, tarbevaru. Uuringu eesmärk ei ole teadustöö või maapõue uuring muudel eesmärkidel, kui kaevandamine. Põhjusel, et Elva Vallavolikogu hinnangul on käsitletavas piirkonnas lisanduv kaevandamine välistatud, ei ole põhjendatud nõustuda ka kaevandamise eesmärgil läbiviidava uuringuga. Uuringuloa väljastamist võiks kaaluda olukorras, kus piirkondlikud maavarad on ammendunud ja esineb ülekaalukas avalik ja/või riiklik huvi maavarade kaevandamiseks, mis kaalub üles kogukonna huvi ja õigustab maastiku atraktiivsuse ja väärtuse vähenemist. Käesoleval juhul kaalukad põhjused kaevandamise lubamiseks puuduvad. Lisaks ei näe ka Konguta valla üldplaneering selles asukohas ette kaevandamist, kuna olemasolevate karjääride tõttu on keskkonnataluvus piirkonnas ületatud. Uuringuloaga nõustumise korral lisanduvad suure tõenäosusega järgmiste maaomanike ootused uuringulubade andmiseks ja võimalikuks hilisemaks kaevandamiseks;

2.1.1.3. kohalikel elanikel on vastumeelsus kaevandamisele. Elva Vallavolikogu on seisukohal, et kaevandamise kooskõlastamisel (võimalikud uuringuload ja kaevandamisload) on kohaliku omavalitsuse ülesandeks esindada kohalikku kogukonda ja väljendada kogukonnast lähtuvaid ülekaalukaid huve. Seoses Jõnni uuringuruumiga, mille uuringuloa taotluse kooskõlastamisest vallavolikogu 25. jaanuaril 2022. a keeldus ja mis asub Põrgumäe XII uuringuruumist ca 2 km kaugusel, andsid kohalikud elanikud erinevate pöördumistega mõista, et Elva Vallavolikogu peaks antud piirkonna osas kujundama kaitsva seisukoha juba uuringuloa taotlemise etapis, kui uuringu eesmärk on maavara kaevandamine. Lähim elamu asub Põrgumäe XII uuringuruumist ca 180 meetri kaugusel Väike-Kadaja (33101:003:0076) kinnistul. Kohalike elanike ja Elva Vallavolikogu hinnangul on antud piirkonnas piisavalt karjääre (Põrgumäe ja Põrgumäe IV),

mis endiselt toimivad. Seetõttu ei ole põhjendatud uute karjäärade loomiseks sammude astumine (sh uuringulubade andmine) enne, kui toimivate karjäärade varud on ammendumas;

2.1.1.4. uuringute võimalikud mõjud ja häiring kohalikele elanikele ja keskkonnale. Uuringuloa taotluses on küll käsitletud uuringu keskkonnamõju (põhjavesi, vibratsioon, tolmu ja müra) konkreetse uuringuga seoses, kuid on jäetud hindamata uuringuga seotud häiringud, mis võivad mõjutada inimese heaolu, tervist ja vara (sh kinnisvara väärtust pikemas perspektiivis). Elva Vallavolikogu leiab, et väikesel alal erinevatel kinnistutel pidev uuringute läbiviimine ja uuringuks vajaliku tehnika kasutamine toob elanikele ja ka keskkonnale kaasa oluliselt suurema häiringu kui üksiku uuringu läbiviimine. Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 1 lõikes 1 on kehtestatud üldpõhimõtte vähendada võimalikult suures ulatuses keskkonnahäiringuid, et kaitsta keskkonda, inimese tervist, heaolu ja vara ning kultuuripärandit. Eelviidatud seaduse § 3 lõige 1 sätestab, et keskkonnahäiring on inimtegevusega kaasnev vahetu või kaudne ebasoodne mõju keskkonnale, sealhulgas keskkonna kaudu toimiv mõju inimese tervisele, heaolule või varale või kultuuripärandile. Keskkonnahäiring on ka selline ebasoodne mõju keskkonnale, mis ei ületa arvulist normi või mis on arvulise normiga reguleerimata. Seega näeb keskkonnakaitse aluseadus ette kohustuse vähendada võimalikult suures ulatuses keskkonnahäiringuid ja seda isegi juhul, kui ebasoodne mõju keskkonnale ei ületa õigusaktidega sätestatud piirnorme.

2.2. Elva Vallavolikogu 28. märtsi 2022. a esitatud seisukohtade käsitus

2.2.1. Põrgumäe XII uuringuruumi geoloogilise uuringu loa taotlemise eesmärk on välja selgitada maavarade levik, kvaliteet ning keskkonnatingimused nende maavarade keskkonnahoidlikuks väljamiseks. Tegemist on geoloogilise uuringu loa taotlusega, kuid Elva Vallavolikogu on praktiliselt kõik oma nõusoleku andmisest keeldumise argumendid esitanud, nagu oleks tegemist kaevandamisloa taotlustega. Geoloogiline uuring ja kaevandamine on oma iseloomult, eesmärkidelt ja tagajärgedelt täiesti erinevad tegevused ning geoloogilise uuringu loa taotlemine ja maavara kaevandamise loa taotlemine on kaks täielikult eraldiseisvat menetlust. Kaevandamisloa taotlemise menetluses küsib kaevandamisloa andja kavandatava kaevandamiskoha kohaliku omavalitsuse üksuselt arvamust kaevandamisloa taotluse kohta (MaaPS § 49 lõige 6), seega antakse seisukoht võimaliku kaevandamistegevuse kohta kaevandamisloa menetluses. Juhul, kui kohaliku omavalitsuse üksus on andnud geoloogilise uuringu tegemiseks nõusoleku, ei ole omavalitsusüksus seotud kohustusega anda nõusolek kaevandamisloa andmiseks. Riigikohtu halduskollegiumi poolt kohtuasjas nr 3-3-1-37-15 tehtud otsuse punktis 12 on Riigikohus asunud seisukohale, et: „Eeltoodud regulatsioonist ei ole võimalik järeldada, et nõustumine uuringuloa andmisega piiraks mingilgi moel kohaliku omavalitsuse võimalust kaevandamisloa kooskõlastamisest keelduda.“. Siit järelduvalt ei piira kohaliku omavalitsuse üksuse nõustumine uuringuloa andmiseks kohaliku omavalitsuse üksuse võimalust hiljem kaevandamisloa kooskõlastamisest keelduda. Riigikohus on viidatud otsuse punktis 16 leidnud, et: „Väärad on ka vastustaja argumendid, et uuringuloaga nõustumine tekitaks loa saajal õiguspärase ootuse kaevandamisloa saamiseks ja et kohalikul omavalitsusel poleks uuringuloaga nõustumise järel võimalik hiljem kaevandamisloa kooskõlastamisest keelduda.“. Seega ei tekita uuringuloa andmine loa saajal õiguspärast ootust kaevandamisloa saamiseks. Elva Vallavolikogu keeldumise põhjendused pole enamasti seotud geoloogilise uuringu loa andmisega, vaid kaevandamisloa andmisega ning on ennatlikud ja seetõttu asjakohatud.

2.2.2. Kui geoloogilise uuringu käigus selgub, et kaevandamise alustamine ei ole otstarbekas, siis kaevandamisluba ei taotleta. Samas ei ole geoloogilist uuringut tegemata võimalik hinnata, kas üldse on võimalik ja otstarbekas Põrgumäe XII uuringuruumis kunagi kaevandada ning milline oleks sellega kaasnev keskkonnamõju. Maavara kaevandamisloa menetluse alustamisel

peab loa andja keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi *KeHJS*) tähenduses andma hinnangu olulise keskkonnamõju esinemisele, mis tähendab, et kaevandamisloa taotluse menetluse käigus, kui see esitatakse, antakse vastused ka Elva Vallavolikogu seisukohas toodud keskkonnakaitselistele küsimustele. Alles pärast seda saab kaaluda, kas nimetatud asjaolud esinevad ja on olulised või kas neid tuleb ja saab leevendada ja kas kaevandamisluba saab anda.

2.2.3. Geoloogilise uuringu käigus tehakse tööd selliselt, et tööde lõppedes taastub keskkond endisesse olukorda. Geoloogiline uuring on lühiajaline tegevus ja uuringu mõju on lokaalne (st jääb uuringuruumi piiresse) ja ajutine. Tööde käigus ei kasutata keskkonda saastavaid materjale ega keskkonnoahtlikke aineid. Geoloogilise uuringuga ei juhita põhjavette saasteaineid ega tekitata normatiive ületavat müra või tolmu. Hüdrogeoloogiliste uuringutega ei kaasne pikaajalist vee välja pumpamist, mistõttu ei ole oodata põhjavee taseme alanemist. Seetõttu tööde korrektsel planeerimisel ja tegemisel ei kaasne kavandatava geoloogilise uuringuga olulist keskkonnamõju ja see on minimaalne. KeHJS § 2¹ kohaselt on keskkonnamõju kavandatava tegevusega või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega eeldatavalt kaasnev vahetu või kaudne mõju keskkonnale, inimese tervisele ja heaolule, kultuuripärandile või varale. Seega hõlmab geoloogilise uuringu keskkonnamõju ka mõju inimesele, mitte ainult keskkonnale nagu vallavolikogu oma seisukohas väidab.

2.2.4. Puurtööde tegemisel puudub üldjuhul otsene vajadus raieks, sest puuraugud ja kaeveõõned rajatakse olemasolevatele metsasihtidele või metsapiirile. Juhul, puurtööde raames on vaja teha raiet, tuleb see tegevus kooskõlastada maaomanikuga (antud juhul RMK-ga). Puurtööde läbiviimiseks teostatav raie tähendab üksikute puude mahavõtmist, mitte suuremas mahus raiet. Kõik puurtööd toimuvad lühiajaliselt. Uuringu puuraugud ja kaeveõõned likvideeritakse kohe pärast proovide võtmist, taastades uuringu eelse olukorra. MaaPS § 84 lõike 1 kohaselt peab uuritud maa olema korrastatud enne üldgeoloogilise uurimistöö või geoloogilise uuringu aruande esitamist, või kui aruannet ei esitata, enne üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa kehtivuse lõppemist. MaaPS § 86 lõike 3 kohaselt on korrastamiskohustus täidetud, kui Keskkonnaamet on uuritud maa korrastamise akti heaks kiitnud. Sellest tulenevalt ei piira kavandatav geoloogiline uuring senist maakasutust.

2.2.5. Geoloogilise uuringu puhul on kohalike elanike huvide riive ja keskkonnamõju vähene, kuna tööd on väikesemahulised ja kestavad vähe aega. Geoloogilised tööd on lühiajalised tegevused, mille välitööd kestavad Keskkonnaameti andmetel keskmiselt 14 päeva¹ ja ümbrus korrastatakse uuringueelsesesse seisukorda. Praegusel juhul taotletakse uuringuluba viieks aastaks, kuid selle aja jooksul tehakse välitöid vaid piiratud aja jooksul ning suurem osa aega kulub uuringute käigus kogutud andmete analüüsile ning geoloogilise uuringu aruande ja graafiliste lisade koostamisele. Välitöödel on loa omaja kohustatud järgima kõiki keskkonnakaitsese ja ohutustehnika nõudeid ning uuringupunktide rajamiseks kasutama tehnikat, mis on läbinud perioodilise tehnilise ülevaatuse.

2.2.6. Elva Vallavolikogu toob oma seisukohas välja, et väikesel alal erinevatel kinnistutel pidev uuringute läbiviimine ja uuringuks vajaliku tehnika kasutamine toob elanikele ja ka keskkonnale kaasa oluliselt suurema häiringu kui üksiku uuringu läbiviimine. Elva Vallavolikogu väitel puudub alus. Seisuga 29. juuli 2024. a on Elva vallas kolm kehtivat uuringuluba, millest üks asub Põrgumäe XII uuringuruumi lähedal (Põrgumäe XI uuringuruum). Põrgumäe XI uuringuruumis andis Keskkonnaamet uuringuloa juba 13. mail

¹ <https://keskkonnaamet.ee/keskkonnakasutus-keskkonnatasu/maapou/uuringuluba>

2020. a ja 29. juulil 2024. a kiitis Keskkonnaamet heaks Põrgumäe XI uuringuruumi uuritud maa korrastamise akti. Seega välitööd on seal tehtud. Lisaks on Elva vallas seisuga 29. juuli 2024. a kaks taotletavat uuringuluba, millest üks on kõnealune Põrgumäe XII uuringuruum. Seega on vale väita, et väikesel alal hakkab toimuma pidev geoloogiliste uuringute läbiviimine. Lisaks on tõenäosus, et samal ajal ja lähestikku tehakse mitme geoloogilise uuringu välitöid, väike, kuna välitööde periood on väga lühike.

2.2.7. Kuna geoloogiline uuring on lühiajaline ning minimaalse keskkonnamõjuga tegevus, mille välitööd kestavad keskmiselt kuni 14 päeva, ei kahjusta geoloogiline uuring piirkonna rohelist võrgustikku. Elva Vallavolikogu seisukohas puuduvad argumendid, mille põhjal oleks võimalik järeldada, et geoloogilise uuringu tegemine ohustaks rohelist võrgustikku toimimist. Elva Vallavolikogu kehtestas 6. mail 2024. a otsusega nr 121 Elva valla üldplaneeringu², mis hakkas kehtima 1. juunil 2024. a. Elva valla üldplaneeringu kehtestamisega muutus alates 1. juunist 2024. a kehtetuks Konguta valla üldplaneering. Elva valla üldplaneeringu kohaselt asub Põrgumäe XII uuringuruum rohevõrgustikus (ülemine lahustükk rohekoridoris ja alumine lahustükk tugialal). Üldplaneeringus on rohevõrgustiku toimimist tagavate tingimustes välja toodud, et karjääride ja freesturbaalade kavandamisel roheline võrgustiku aladele tuleb hinnata kaasnevat mõju roheline võrgustiku toimimisele ja negatiivse mõju ilmnemisel kavandada leevendusmeetmed. Lisaks märgib üldplaneering, et kaevandamistegevuse korraldamisel rohevõrgustiku alal tuleb arvestada roheline võrgustiku eesmärke. Seega ei ole uuringuloa andmine vastuolus Elva valla üldplaneeringuga ning üldplaneering ei välista ei geoloogiliste uuringute tegemist ega ka kaevandamist.

2.2.8. Elva Vallavolikogu on oma seisukohas veel välja toonud, et taotletavas Põrgumäe XII uuringuruumis ei ole kaevandamist ette nähtud, viidates nüüdseks kehtetule Konguta valla üldplaneeringule. Lisaks on kohalikel elanikel vastumeelsus kaevandamisele. Riigikohus on kohtuasjas nr 3-3-1-37-15 tehtud otsuse punktis 14 leidnud, et kohaliku omavalitsuse üksus saab oma seisukohta, et kaevandamine ei osutu tõenäoliselt võimalikuks, väljendada ka uuringuloa kooskõlastamisel. Viidatud kohtuasja punkti 14 kohaselt: „Selline tegevus on kooskõlas haldusmenetluse eesmärgipärasuse ja efektiivsuse põhimõttega (haldusmenetluse seaduse § 5 lõige 2). Seejärel on uuringuloa taotlejal võimalik ise otsustada, kas ta peab uuringute tegemist sellises olukorras otstarbekaks või loobub uuringuloa taotlemisest. Riigikohus märgib, et ka juhul, kui kohalik omavalitsus on uuringuloaga reservatsioonideta nõustunud, on tal õigus kaevandamisloa kooskõlastamisest keelduda.“.

2.2.9. Geoloogilisel uuringul on iseseisev väärtus ka siis, kui uuringule kaevandamist ei järgne. Saadud teabe alusel tehakse vajaduse korral muudatused maavarade registris, milles talletatud infot saab edaspidi kasutada näiteks uute planeeringute ja arengukavade koostamisel. Nii taotlejal kui ka kohaliku omavalitsuse üksusel on pärast uuringu tegemist võimalikus kaevandamisloa menetluses varasemast rohkem teavet kaevandamistegevuse tegelike mõjude kohta. Geoloogilise uuringuga saadud teave võimaldab kohaliku omavalitsuse üksusel hüpoteetilistele riskidele tuginemise asemel rajada oma arvamuse uuringuga tõendatud teabele.

2.2.10. Kokkuvõtvalt ei ole Elva Vallavolikogu vastuseisu põhjendused geoloogilise uuringu tegemisele õiguspärased aga asjakohased. Elva Vallavolikogu on oma otsuste tegemisel lähtunud peamiselt kaevandamise vastu suunatud argumentidest. Põhjendust ei leidnud ka geoloogilise uuringu väidetav mõju ja häiring kohalikele elanikele ja keskkonnale (mh roheline võrgustikule). Kui taotletava ala kohta esitatakse edaspidi kaevandamisloa taotlus,

² <https://www.elva.ee/elukeskkond-ehitus-ja-teed/planeerimine-ja-ehitus/uldplaneering>

siis kaevandamisega seotud mõjud ja leevendusmeetmed selgitatakse välja selles menetluses ja taas küsitakse ka kohaliku omavalitsuse üksuse arvamust.

2.3. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Keskkonnaministeeriumi seisukohad senises menetluses

Kuivõrd riigi huvi on määratlemata õigusmõiste, tuleb hinnang riigi huvi olemasolu ja selle ülekaalukuse kohta võrreldes kohalike huvidega anda igas asjas eraldi, arvestades konkreetse juhtumi erisusi ja eripärasid. Konkreetse juhtumi põhiselt ülekaaluka riigi huvi hindamisel ja VV nõusoleku küsimise algatamisel lähtuti kuni 30. juunini 2023. a muu hulgas MKM-i ja KeM-i arvamustest. Maavarade valdkonna eest vastutab alates 1. juulist 2023. a KliM, kuhu liideti kokku MKM-i ja KeM-i ülesanded. MKM-i ja KeM-i antud arvamused on aja- ja asjakohased, kuivõrd olulist tähtsust omavad asjaolud ei ole muutunud, seega uute seisukohtade kujundamiseks puudub alus ja praktiline vajadus.

2.3.1. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 2022. a arvamus

MKM on 6. juuni 2022. a kirjas asunud seisukohale, et Põrgumäe XII uuringuruumi geoloogilise uuringu loa andmine on piisavalt riigi huvides, sest annab riigile ja kohaliku omavalitsuse üksusele olulist geoloogilist, hüdrogeoloogilist ning keskkonnanalast informatsiooni, mida saab edaspidi kasutada näiteks uute planeeringute ja arengukavade koostamisel. MKM leidis, et taotletud uuringul on eraldi väärtus sõltumata sellest, kas tulevikus hakatakse antud alal maavara kaevandama või mitte, sest alles geoloogilise uuringu läbiviimisel selgub, millise kvaliteediga maavara uuringuruumi piires esineb.

2.3.2. Keskkonnaministeeriumi 2022. a arvamus

KeM on 8. juuli 2022. a kirjas asunud seisukohale, et geoloogilise uuringu loa andmine Põrgumäe XII uuringuruumis kooskõlas riigi huviga. Geoloogilise uuringu tegemine annab riigile olulist informatsiooni seal leiduva maavara täpsema kvaliteedi ja koguste osas.

3. RIIGI HUVI GEOLOOGILISE UURINGU TEGEMISEKS PÕRGUMÄE XII UURINGURUUMIS

3.1. Õiguslikud alused

3.1.1. MaaPS § 35 lõike 1 punkti 10 kohaselt uuringuloa andmisest keeldutakse, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus uuringuloa andmisega.

3.1.2. MaaPS § 35 lõike 3 kohaselt võib loa andja taotleja ettepanekul taotleda loa andmise nõusolekut Vabariigi Valitsuselt, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus uuringuloa andmisega. Vabariigi Valitsus annab loa andmiseks nõusoleku, kui selleks on ülekaalukas riigi huvi.

3.2. Riigi huvi määratlemise alused

3.2.1. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 5 järgi on Eesti loodusvarad ja loodusressursid rahvuslik rikkus, mida tuleb kasutada säästlikult.

3.2.2. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium on leidnud kohtuasjas nr 3-4-1-9-09 tehtud otsuse punktis 25, et „maavarade säästliku kasutamise kavandamine ei saa põhiseaduse kohaselt toimuda üksnes ühe omavalitsusüksuse piires, vaid see peab lähtuma riiklikest huvidest ja vajadusest tagada maavarade säästlik kasutamine kogu riigis. Üksikul omavalitsusüksusel ei ole täielikku ülevaadet maavarade levikust kogu riigis ja seetõttu nende uurimise ja kaevandamise üksikasjadest, mis võimaldaksid tal langetada kaevandamisega nõustumise kohta üleriigiliselt adekvaatse lõppotsuse. Seetõttu tuleb asuda seisukohale, et maavarade kasutamise üle otsustamine on põhiseadusega haaratud riigielu küsimuste hulka.“. Riigikohus leidis samuti, et maapõueseaduses sisalduv kohaliku omavalitsuse üksuse enesekorraldusõiguse piirang ei ole kuigi intensiivne ning et riive on mõõdukas, kui VV kaalub nõusoleku andmisel, millised on need üleriigilised sotsiaalsed, keskkonnanahoiu- või majandushuvid, mis siiski tingivad vajaduse kaaluda lubade väljastamist just konkreetse omavalitsusüksuse territooriumi kohta (punktid 32 ja 33).

3.2.3. MaaPS ei ava mõiste *riigi huvi* sisu. MaaPS seletuskirja kohaselt on riigi huvi määratlemata õigusmõiste ning selle selgitamisel lähtutakse konkreetsest olukorrast. Riigi huvi selgitatakse eri ametkondade koostöös. MaaPS § 1 lõike 1 kohaselt on seaduse eesmärk tagada maapõue säästlik ja majanduslikult otstarbekas kasutamine ning seejuures tekkivate keskkonnanahäiringute vähendamine võimalikult suures ulatuses. Seaduse eesmärgist kantuna tuleb selgitada ka riigi huvi mõistet. Riigi huvi defineerimisel lähtutakse muu hulgas maavara olulisusest, maavara omandist, KliM-i arvamusest (kuni 30. juunini 2023. a KeM-i ja MKM-i arvamustest), Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse, Muinsuskaitseameti ning teiste asjakohaste ametkondade arvamustest. Riigi huvi võib esineda strateegiliselt olulise maavara otsingus, mõne tööstussektori toorainepuuduses või muus sellises laialdase mõjuga asjaolus.

3.2.4. Riigi huvi käsitatakse riigi stabiilse arengu seisukohalt vajaliku, sh riigikaitse vm huvina, mis on mh väljendatud riiklikult kehtestatud strateegilistes jm dokumentides. Riigikogu 6. juuni 2017. a otsusega vastuvõetud strateegiadokumendi „Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“ kohaselt on Eesti pikaajaline eesmärk maapõue valdkonnas tagada maapõueressursside teaduspõhine, riigi majanduskasvule ja ressursitõhususele suunatud keskkonnahoidlik ning inimeste tervist säilitav haldamine ja kasutus.

3.2.5. Riigi huvi on eelkõige maavarade varustuskindluse tagamine, jälgides, et maapõueressurssi kasutataks tõhusalt, välistades ülemäärase ja raiskava kasutuse. Maapõueressursside kasutusega seotud otsuste tegemiseks on oluline omada kvaliteetset infot ressursside paiknemise ja olemasolu kohta. Geoloogilise uuringu käigus kogutud informatsioon võimaldab otsustada, kas, kus ja millises ulatuses esineb riigi huvi kaevandamiseks. Geoloogilise uuringu tegemine annab riigile maavarade otsingu ja uuringu seisukohalt olulist informatsiooni ning on juba ainuüksi seetõttu kooskõlas riigi huviga.

3.2.6. Riigi huvi elluviimiseks on vajalik omada ülevaadet olemasolevatest maapõue ressurssidest, nende väärindamise võimalustest, saadavate toodete konkurentsiolukorrast, maapõue kasutamisega kaasnevatest keskkonna- ja tervisemõjudest ja georiskidest. Seejuures peab maapõuealase informatsiooni kogumine ja vajaduse korral olemasolevate andmete uuendamine olema järjepidev, sest ajakohaste andmete omamine on oluline nii võimalustest kui ka ohtudest teada saamiseks ja nendest lähtudes otsuste tegemiseks. Uuringutulemuste iseseisvat väärtust, tähendust ja vajalikkust on käsitlenud ka Riigikohtu halduskolleegium kohtuasjas nr 3-3-1-37-15 tehtud otsuse punktis 13. Riigikohus leidis kokkuvõtlikult, et uuringutulemustel on iseseisev väärtus sõltumata sellest, kas uuringule kaevandamine järgneb või mitte, kuna saadud teavet saab kasutada näiteks erinevate planeeringute ja arengukavade

koostamisel, aga ka hilisemas võimalikus kaevandamisloa taotluse menetluses. Riigikohus leidis, et „Kohalikul omavalitsusel on võimalik hüpoteetilistele riskidele tuginemise asemel rajada oma arvamus uuringuga tõendatud teabele. Kogutava teabe väärtus on üheks kaalutluseks, mida uuringuloa kooskõlastamise üle otsustamisel arvestada.“.

3.3. Ülekaaluka riigi huvi põhjendus geoloogilise uuringu tegemiseks Põrgumäe XII uuringuruumis

3.3.1. Maapõueressursside teaduspõhise, riigi majanduskasvule ja ressursitõhususele kaasa aitav keskkonnahoidlik ning inimeste tervist säilitav haldamine ja kasutus on võimalik juhul, kui riigil on olemas kvaliteetne geoloogiline informatsioon. Maapõuepoliitika põhialustes tuuakse esile, et kvaliteetse geoloogilise informatsiooni omamine on lisaks maavarade kasutuselevõtu vajaduse hindamisele oluline ka teiste keskkonnakasutusega seotud tegevuste planeerimisel, riskide hindamisel ja tegevuste elluviimisel. Olulisemad neist on looduskaitse ja põhjavee kaitse, veevarustuse, jäätmekorralduse ja ehitiste planeerimine ning keskkonnamõju hindamine.

3.3.2. Ehitusmaavara saab kaevandada ainult seal, kus see geoloogiliste protsesside tulemusena on tekkinud, kus lasund on geoloogiliselt uuritud ja maavarana arvele võetud ning kus mäetehnilised tingimused on kaevandamiseks sedavõrd soodsad, et kaevandamine on majanduslikult otstarbekas. Taotleja taotleb uuringuluba ehitusmaavarade (kruusa ja liiva) uuringuks. Taotletava uuringuruumi piires pole ehitusmaavarade geoloogilisi uuringuid varem tehtud, kuid taotletavast uuringuruumist ca 200 m kaugusel loodes asub Põrgumäe maardla. Põrgumäe maardla asub liustikujõelistest setetest koosnevate mõhnade piirkonnas. Liustikujõelised setted on esindatud valdavalt veeriselise³ kruusaga, kohati esineb peeneteralise liiva vahekihte, mille liiv on muutliku savikusega. Veeriseline kruus levib nii põhjaveetasemest kõrgemal kui ka madalamal. Kruusakihi paksus küünib mõhnade keskosas 15-25 meetrini. Kruusale moodustab lamami punakaspruuni saviliiva- ja liivsavi kiht.

3.3.3. Tartu maakonnas on 34% ehituskruusa kaevandatavast varust arvele võetud uue, 2018. a uuringukorra⁴ alusel, ülejäänud ehituskruusa kaevandatav varu on arvele võetud vana, 2005. a uuringukorra⁵ alusel. Elva vallas on aga kogu ehituskruusa kaevandatav varu arvele võetud vana uuringukorra alusel. Ehituskruusa kvaliteedinäitajad muutusid uue uuringukorra jõustumisega oluliselt. Olulisemad erinevused uues ja vanas uuringukorras seisnevad peenosise ja kruusa osakaalu määramiseks kasutatavate sõelte muutumises. Nii ei pruugi vana uuringukorra kohane ehituskruus uue uuringukorra mõistes enam ehituskruus olla. Kuna varem loeti kruusaks materjali, mille terasuurus oli üle 5 mm, kuid nüüd materjali, mille terasuurus on üle 31,5 mm, võib juhtuda, et vana uuringukorra kohaselt kinnitatud ehituskruus vastab kvaliteedi poolest uue uuringukorra järgi hoopis täiteliiva nõuetele. Seega ei pruugi kõik vana uuringukorra alusel arvele võetud ehituskruusa kaevandatav varu vastata uue uuringukorra alusel ehituskruusa nõuetele ja piirkonnas võib kaevandatav ehituskruusa varu uue uuringukorra kohaselt olla üle hinnatud. Arvestades eeltoodut, on Põrgumäe maardla

³ Veeris – vooluvee, lainete või liustikujää toimel ümardunud 1-10 cm läbimõõduga purdosake.

⁴ Keskkonnaministri 17. detsembri 2018. a määrus nr 52 [Üldgeoloogilise uurimistöö ning maavara geoloogilise uuringu kord ja nõuded ning nõuded fosforiidi, metallitoorme, põlevkivi, aluskorra ehituskivi, järvelubja, järvemuda, meremuda, kruusa, liiva, lubjakivi, dolokivi, savi ja turba omaduste kohta maavarana arvelevõtmiseks–Riigi Teataja](#)

⁵ Keskkonnaministri 26. mai 2005. a määrus nr 44 [Üldgeoloogilise uurimistöö ja maavara geoloogilise uuringu tegemise kord–Riigi Teataja](#)

lähiümbruses võimaliku kvaliteetse ehituskruusa varu uurimine ja arvelevõtmine uue uuringukorra alusel igati põhjendatud ja vajalik ning riigi huvides.

3.3.4. Tuginedes senistele geoloogilistele andmetele ja Põrgumäe maardla alal olnud sarnase reljeefiga pinnamoe jätkumisele lõuna poole, võib eeldada, et maardlale iseloomulik kruusalasund jätkub ka Põrgumäe XII uuringuruumi piires. Maavara esinemine uuringuruumi piires, selle kvaliteedinäitajad, kasutusala, varu suurus, kaevandamise mäetehnilised ja keskkonnatingimused selgitatakse välja kavandatava geoloogilise uuringu käigus. Kvaliteetse maapõuealase informatsiooni kogumine ja omamine riigi tasandil on vajalik, et hinnata erinevatesse piirkondadesse maardlate rajamise vajalikkust ja võimalikkust ning konkreetse maardla kasutuselevõtu otstarbekust. Ülekaalukas riigi huvi seisneb antud juhul maapõuealase informatsiooni kogumises, et riik saaks hinnata Põrgumäe maardla laiendamise vajalikkust ja võimalikkust ning Põrgumäe XII uuringuruumi kasutuselevõtu otstarbekust.

3.3.5. Iga edukalt tehtud geoloogiline uuring väljendab riigi huvi, sest lisaks uuringu tulemusena arvele võetud varule esitatakse uuringu aruandes andmed ka uuringuruumi geoloogilise ehituse ja kivimite või setete omaduste kohta. Nende andmete põhjal on võimalik täiendada ja parandada geoloogilise kaardistamise andmeid ning määrata maavarade kaevandamise perspektiivi. Seetõttu tuleb uuringuloa andmisel kindlamalt esikohale seada riigi huvist tulenev vajadus maavarade uurimiseks.

3.3.8. Oluline on rõhutada, et geoloogilise uuringu tegemine ning maavaravaru arvele võtmine maavarade registris ei anna taotlejale kaevandamise õigust, kuid annab riigile maavarade otsingu ja uuringu seisukohalt olulist informatsiooni. Uuringuloa taotlemise ajal ei ole teada, milline on uuringu tulemus. Seetõttu ei saa ka loa andjal olla ammendavat teavet selle kohta, millist toodangut uuritav maavara võimaldaks saada ja kas selle kasutamine on majanduslikult põhjendatud. Välistada ei saa võimalust, et taotletaval alal kaevandamine ei ole uuringute tulemusi arvestades põhjendatud.

3.3.9. KeHJS § 6 lõike 2 punkti 2 ning Vabariigi Valitsuse 29. augusti 2005. a määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhinnang, täpsustatud loetelu” § 3 kohaselt ei kuulu geoloogilise uuringu tegemine nimetatud määruse tegevuste hulka, mille korral tuleb anda KMH eelhinnang. Seetõttu Keskkonnaamet ei koostanud Põrgumäe XII uuringuloa menetluses KMH eelhinnangut.

3.3.10. Kaalunud eespool esitatud argumente ja võrrelnud riigi huvisid kohaliku omavalitsuse üksuse huvidega, on Vabariigi Valitsus seisukohal, et geoloogilise uuringu loa andmine Põrgumäe XII uuringuruumis on põhjendatud ja vajalik ning võrreldes Elva Vallavolikogu poolt esitatud kohaliku tasandi huvidega esineb ülekaalukas riigi huvi saada maapõuealast informatsiooni, et riik saaks hinnata Põrgumäe maardla laiendamise vajalikkust ja võimalikkust ning Põrgumäe XII uuringuruumi kasutuselevõtu otstarbekust.

4. OTSUS

Tuginedes MaaPS § 35 lõikele 3 ja arvestades ülekaalukat riigi huvi maavara uurimiseks, nõustub Vabariigi Valitsus geoloogilise uuringu loa andmisega Põrgumäe XII uuringuruumis. Uuringuloa andmise otsused teeb ja lubade tingimused seab Keskkonnaamet.

5. VAIDLUSTAMISVIIDE

Korraldust on võimalik vaidlustada halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras 30 päeva jooksul korralduse Riigi Teatajas avaldamise päevast arvates.

6. KORRALDUSE TEATAVAKS TEGEMINE

Kliimaministeeriumil teha korraldus teatavaks kõigile menetlusosalistele ja teadaolevatele huvitatud isikutele, sh Krüüdneri Karjäär OÜ-le, Keskkonnaametile, Elva vallale, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Maa-ametile ja uuringuruumi teenindusalaga piirnevate kinnistute omanikele.

Kristen Michal
Peaminister

Taimar Peterkop
Riigisekretär